

6. Instytucja pouczenia o prawdopodobnym wyniku sprawy – bardzo przydatne, lecz wciąż mało znane i stosowane narzędzie procesowe (na stronie: <https://www.rekompensujemy.pl/baza-wiedzy>)

Zgodnie z art. 156¹ KPC:

W miarę potrzeby na posiedzeniu przewodniczący może pouczyć strony o prawdopodobnym wyniku sprawy w świetle zgłoszonych do tej chwili twierdzeń i dowodów

Jest to nowy przepis, który – słusznie – otwiera drogę ku uczynieniu procesu sądowego bardziej interaktywnym dla jego stron, czyli drogę ku odejściu od starej i niestety wciąż aktualnie panującej formy, która wygląda tak, że proces cywilny wygląda jak – przysłowiowe – tureckie kazanie, gdzie strony przedstawiają swoje stanowisko, a potem ku ich zaskoczeniu okazuje się, że Sąd poszedł w swoim rozumowaniu w zupełnie innym kierunku, przed którym można było podjąć odpowiednie kroki zapobiegawcze, gdyby wiadomo było jak dany Sąd zapatruje się na dane zagadnienie.

Oto o czym należy wiedzieć:

Zakres pouczenia. Według komentowanego przepisu przewodniczący może pouczyć strony o prawdopodobnym wyniku sprawy w świetle zgłoszonych twierdzeń i dowodów. Pouczenie powinno być zobiektywizowane i komunikatywne. Sposób pouczenia powinien gwarantować stronom bezstronność przewodniczącego i poszanowanie ich podmiotowości w postępowaniu. Należy wykluczyć przypadki zajmowania przez przewodniczącego ostatecznego stanowiska w sprawie przez sąd. Dlatego w pouczeniu należy wyeliminować wszelkie zwroty o charakterze kategoriycznym. W ramach pouczenia o prawdopodobnym wyniku sprawy może zostać wyrażony pogląd co do prawa i faktów (por. art. 49 § 2 KPC). Zakres pouczenia nie może jednak obejmować hipotetycznych przypadków rozstrzygnięcia sądu orzekającego w zależności od wyników postępowania dowodowego prowadzonego poza posiedzeniem przygotowawczym. Wniosek ten jest konsekwencją warstwy normatywnej art. 156¹ KPC, którego implikacją jest niedopuszczalność udzielania przez przewodniczącego pouczeń co do prawdopodobnego wyniku sprawy na podstawie materiału procesowego zgromadzonego w innym momencie aniżeli udzielane pouczenie.

Udzielenie pouczenia na rozprawie. Przepis art. 156¹ KPC znajduje zastosowanie w toku rozprawy na każdym jej etapie, ponieważ ustawa nie zawiera żadnych czasowych ograniczeń. Celowe jest, aby pouczenie zostało udzielone przez przewodniczącego najpóźniej po przeprowadzeniu dowodów, a przed udzieleniem głosu stronom (art. 224 § 1 KPC). Dokonanie takiego pouczenia przez przewodniczącego nie stanowi uzasadnionej podstawy do wyłączenia sędziego na wniosek strony (art. 49 § 1 KPC).

(Art. 156¹ KPC T. I red. Szancilo 2019, wyd. 1/Feliga)

Ratio legis. Jednym z celów nowelizacji z 4.7.2019 r. było poszerzenie kanałów komunikacji sądu ze stronami w toku postępowania. Jest to ze względów pragmatycznych, ponieważ wyraźne artykułowanie wzajemnych oczekiwań powinno doprowadzić do sprawniejszego

rozstrzygnięcia sporu, a tym samym, w skali globalnej, do poprawy funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Zniesienia występujących barier między sądem a stronami, ma uczynić sąd instytucją przyjazną stronom. Z tego też powodu wprowadzono możliwość, w miarę potrzeby, udzielania przez sąd wskazówek.

Uprawnienie przewodniczącego. Zakomunikowanie stronom, w razie potrzeby, jaka jest ta ocena na danym etapie sprawy, nie przesądza o ostatecznym rozstrzygnięciu sprawy ani nie świadczy o braku bezstronności sędziego. Przeciwnie, jest to korzyść dla strony, która może odpowiednio zmodyfikować swe twierdzenia i żądania.

Podkreślenia wymaga, że nowa norma ma być stosowana na każdym posiedzeniu sądu, nie tylko przygotowawczym lub jawnym wyznaczonym na rozprawę. Sąd nie ma natomiast obowiązku udzielania wskazówek poza posiedzeniem, a tym bardziej na piśmie.

(Art. 1561 KPC T. IA red. Góra-Błaszczkowska, 2020)

Cel unormowania. Przepis ten z pewnością przyczyni się do wyeliminowania sytuacji, gdy strona z uzasadnienia niekorzystnego dla siebie wyroku dowiadyuje się, że jej twierdzenia i dowody nie były dla sądu wystarczająco przekonujące.

(Art. 156¹ KPC Jaworski 2019, wyd. 1)

W literaturze wyrażono pogląd, że niedokonanie pouczenia – mimo, takiej potrzeby – można rozważać w kategoriach zarzutu naruszenia prawa procesowego przez naruszenie zakazu zaskakiwania stron rozstrzygnięciem, wykazując, że miało to istotne i zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia

(K.Gajda-Roszczyńska, w: T.Zembrzuski, Komentarz ZmKPC19, 201, art. 1561, Nb 20).

Tomasz Błaszczak
radca prawny